

Sygn. akt I PK 160/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Romualda Spyt
SSA Bohdan Bieniek

w sprawie z powództwa D. K. i K. K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi [...]
o wydanie bezpłatnych akcji, ewentualnie o odszkodowania,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 lutego 2015 r.,
skarg kasacyjnych powodów od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 3 grudnia 2013 r.,

**oddala skargi kasacyjne i nie obciąża powodów kosztami
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powodowie [...] domagali się zobowiązania pozwanego do wydania akcji
pracowniczych [...] Spółki Węglowej Spółki Akcyjnej, ewentualnie zasądzenia
odszkodowań z ustawowymi odsetkami od wniesienia pozwu oraz zasądzenia od

pozwanego na ich rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany Skarb Państwa - Minister [...] wniósł o oddalenie powództw.

Wyrokiem z 29 maja 2013 r. Sąd Rejonowy w M. oddalił powództwa. Z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że Kopalnia [...] działająca w formie przedsiębiorstwa państwowego, a następnie jako spółka akcyjna, zatrudniała powodów jako pracowników. 1 marca 1993 r. przed notariuszem zawarto akt notarialny [...], stanowiący akt przekształcenia przedsiębiorstw państwowych w spółkę akcyjną. Przekształceniu w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa podlegały przedsiębiorstwa państwowe działające dotychczas jako: [...]. Skarb Państwa był założycielem działającej na podstawie Kodeksu handlowego spółki o której mowa, o nazwie [...] Spółka Węglowa Spółka Akcyjna. Dnia 1 marca 1993 r. zawarto akt notarialny stanowiący akt przekształcenia przedsiębiorstw państwowych w spółkę akcyjną. Przekształceniu w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa podlegały przedsiębiorstwa państwowe działające dotychczas jako: [...]. Skarb Państwa był założycielem działającej na podstawie Kodeksu handlowego spółki o której mowa, o nazwie [...] Spółka Węglowa Spółka Akcyjna. Ponieważ istniały trudności z finansowaniem zakładu KWK [...] w budowie wchodzącego w skład [...] Spółki Węglowej S.A., postanowiono o zawiązaniu nowej spółki. Dnia 2 czerwca 1993 r. przed notariuszem zawarto akt notarialny stanowiący statut spółki akcyjnej i akt zawiązania spółki akcyjnej. Nowopowstała spółka pod firmą Kopalnia [...] w budowie Spółka Akcyjna z siedzibą w [...], powstała w wyniku likwidacji zakładu [...] Spółki Węglowej Spółki Akcyjnej pod nazwą KWK [...]. Założycielem nowo powstałej Spółki, była [...] Spółka Węglowa Spółka Akcyjna. Kapitał akcyjny został zebrany przez wniesienie przez [...] Spółkę Węglową S.A. wkładów pieniężnych. Postanowiono, że nowa powstała spółka przejmuje całokształt praw i obowiązków [...] Spółki Węglowej S.A., byłego przedsiębiorstwa państwowego Kopalni [...] w budowie w zakresie dotyczącym zakładu. Postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z 7 czerwca 1993 r. do rejestru handlowego jako właściciel nowo zawiązanej spółki pod firmą Kopalnia [...] w budowie Spółka Akcyjna, została wpisana [...] Spółka Węglowa Spółka Akcyjna. Dnia 30 grudnia 1993 r. pomiędzy [...] Spółką Węglową S.A. a Kopalnią [...] została zawarta umowa cywilno-prawna w przedmiocie przejęcia wszelkich praw i obowiązków w trybie art. 519 - 526 k.c.

Dnia 30 listopada 1991 r., na podstawie umowy z 20 grudnia 1991 r. o oddanie mienia Skarbu Państwa do odpłatnego korzystania, przedsiębiorstwo państwowe o nazwie Przedsiębiorstwo Montażu Urządzeń Górniczych Przemysłu Węglowego [...] zostało zlikwidowane, a jego majątek przejęła utworzona przez załogę Spółka Akcyjna pod nazwą Przedsiębiorstwo Montażu Urządzeń Górniczych Przemysłu Węglowego [...] Spółka Akcyjna. Dnia 31 stycznia 1994 r. [...] Spółka Węglowa zawarła ze Skarbem Państwa reprezentowanym przez Ministra Przemysłu i Handlu oraz Przedsiębiorstwem Montażu Urządzeń Górniczych Przemysłu Węglowego [...] S.A. umowę zbycia 100% akcji Kopalni [...]. Mianowicie [...] Spółka Węglowa S.A. sprzedała wszystkie akcje KWK [...] o wartości jednego miliarda złotych Przedsiębiorstwu Montażu Urządzeń Górniczych Przemysłu Węglowego [...] S.A., która zobowiązała się uiszczyć cenę do 15 lutego 1994 r. Z kolei Spółka [...] S.A. nabyte w ten sposób akcje zbyła na rzecz Skarbu Państwa - Ministra Przemysłu i Handlu, który potwierdził fizyczne przejęcie akcji na własność Skarbu Państwa. Skarb Państwa następnie zwolnił Przedsiębiorstwo Montażu Urządzeń Górniczych Przemysłu Węglowego [...] S.A. ze zobowiązania z tytułu opłaty podstawowej w wysokości jednego miliarda złotych wynikającej z umowy o oddanie mienia Skarbu Państwa do odpłatnego używania. Dnia 15 kwietnia 1994 r. doszło do zmiany statutu Kopalni [...] w budowie Spółki Akcyjnej. Skarb Państwa podjął uchwałę o zmianie Statutu zawartego w akcie notarialnym z 2 czerwca 1993 r., zgodnie z którą § 7 otrzymał brzmienie, że właścicielem wszystkich akcji jest Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Przemysłu i Handlu. Spółka powstała w wyniku likwidacji zakładu [...] Spółki Węglowej S.A. pod nazwą Kopalnia [...] w budowie. Dalej stwierdzono, że spółka przejmuje całokształt praw i obowiązków [...] Spółki Węglowej S.A. byłego przedsiębiorstwa państwowego Kopalni [...] w budowie w zakresie dotyczącym zakładu.

W prasie w czerwcu 1997 r. ukazały się ogłoszenia Ministra Skarbu Państwa wzywające do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji na podstawie ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych ze wskazaniem, że termin składania tego rodzaju oświadczeń upływa z dniem 8 lipca 1997 r. We wrześniu 1997 r. ukazały się kolejne ogłoszenia tej treści z informacją, że termin składania oświadczeń upływa z dniem

8 października 1997 r. Zarząd [...] Spółki Węglowej S.A. w czerwcu 2007 r., na łamach dwutygodnika „[...]”, wzywał uprawnionych pracowników do składania oświadczeń o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji tej Spółki, wskazując jako osoby uprawnione pracowników zatrudnionych w dniu 1 kwietnia 1993 r., w następujących kopalniach węgla kamiennego: [...]. Następnie wskazywał na osoby, które przepracowały w jednej z wymienionych kopalń, co najmniej 10 lat, a rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło wskutek przejścia z tej kopalni na emeryturę lub rentę. Wreszcie osoby, które przepracowały w jednej z wymienionych kopalń co najmniej 10 lat, a stosunek pracy został z nimi w tej kopalni rozwiązany z przyczyn dotyczących zakładu pracy. Powodowie w większości w czerwcu 1997 r., a niektórzy z początkiem lipca 1997 r., złożyli, każdy indywidualnie, oświadczenia o nieodpłatnym nabyciu akcji [...] Spółki Węglowej S.A.

Dnia 23 lipca 2004 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie [...] Spółki Węglowej S.A. podjęło uchwałę o połączeniu tej Spółki (spółka przejmowana) z Kompanią Węglową Spółką Akcyjną (spółka przejmująca), w drodze przeniesienia całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą, na podstawie art. 492 § 1 pkt. 1 oraz 506 k.s.h. Natomiast 20 grudnia 2007 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie [...] Spółki Węglowej S.A. i KWK [...] podjęły uchwałę o połączeniu KWK [...] S.A. (spółka przejmowana) z [...] Spółką Węglową (spółka przejmująca) w drodze przeniesienia całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą na podstawie art. 492 § 1 pkt. 1 oraz 506 k.s.h.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie [...] Spółki Węglowej S.A. 12 maja 2011 r., w formie aktu notarialnego podjęło między innymi uchwałę nr 6 o ubieganiu się o dopuszczenie oraz wprowadzenie do obrotu na rynku regulowanym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. akcji serii A, B, C, D. Postanowiono, że Skarb Państwa zachowa własność nie mniej niż 50% akcji plus jedna akcja. Oferta objęcia akcji serii C, została skierowana na podstawie uchwały nr 3, w drodze subskrypcji prywatnej do firmy inwestycyjnej (firm inwestycyjnych), które zobowiążą się do zbycia akcji m.in. na rzecz pracowników Spółki lub niektórych Spółek zatrudnionych, w tych Spółkach według stanu na dzień pierwszego notowania akcji Spółki na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, którzy posiadają prawo do nieodpłatnego nabycia akcji Kompanii Węglowej S.A., na mocy ustawy z dnia 30

sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (jednolity tekst Dz.U. z 2013 r., poz. 216 ze zm; dalej: ustawa o komercjalizacji i prywatyzacji) oraz uzyskali takie prawo w związku z faktem zatrudnienia w przedsiębiorstwie państwowym KWK [...], pod warunkiem rezygnacji z uprawnień do nieodpłatnego nabycia akcji Kompanii Węglowej S.A., w formie określonej przez zarząd Spółki. Zbywanie akcji [...] Spółki Węglowej S.A. na zasadach ogólnych rozpoczęło 7 lipca 2011 r.

W ocenie Sądu Rejonowego powództwa nie zasługiwały na uwzględnienie. [...] Spółka Węglowa S.A. i [...] Spółka Węglowa S.A. stanowiły dwie różne samodzielne państwowe osoby prawne, powstałe z przekształcenia przedsiębiorstw państwowych, kopalń węgla kamiennego stanowiących wcześniej samodzielne podmioty. Spółki, zostały związane na podstawie odrębnych aktów przekształcenia przedsiębiorstw państwowych, w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa i wpisane do rejestru handlowego jako osobne podmioty prawa - każda mająca swoje własne władze. Przekształcenie kopalni węgla kamiennego było możliwe w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa. Przekształcenie tych przedsiębiorstw w jednoosobowe spółki Skarbu Państwa następowało, jak wskazywała, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych. Przekształcenie kopalń węgla kamiennego, wskutek którego powstały wymienione jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, nastąpiło w tym samym czasie. Przepisy ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, nie przewidywały prawa pracowników do nieodpłatnego nabycia akcji prywatyzowanego przedsiębiorstwa. Żadna ze spółek o których mowa, nie została sprywatyzowana do czasu utraty mocy tej ustawy. Nie udostępniała również akcji na zasadach preferencyjnych.

Prawo do nieodpłatnego nabycia akcji wprowadzały dopiero przepisy ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. Powodowie jednakże nie są uprawnionym pracownikami w rozumieniu art. 2 ust. 5 tej ustawy do nieodpłatnego nabycia akcji [...] Spółki Węglowej S.A. Jak podkreślił Sąd Rejonowy, analiza podstawy faktycznej powództw jednoznacznie wskazuje na dochodzenie zgłoszonych

roszczeń w związku z prywatyzacją jednoosobowej spółki Skarbu Państwa – [...] Spółki Węglowej S.A. Powodowie będąc pracownikami przedsiębiorstwa państwowego o nazwie Kopalnia [...] w budowie, nie należeli do grupy przedsiębiorstw państwowych, z przekształcenia których powstała [...] Spółka Węglowa. Zatrudnieni bowiem byli w jednym z przedsiębiorstw państwowych z komercjalizacji, których powstała inna jednoosobowa spółka Skarbu Państwa – [...] Spółka Węglowa .

Jak stwierdził Sąd Rejonowy, prawo do nabycia nieodpłatnych akcji [...] Spółki Węglowej S.A. przysługuje tym osobom, które: (-) były w dniu wykreślenia z rejestru komercjalizowanych przedsiębiorstw państwowych (1 kwietnia 1993 r.) pracownikami tych przedsiębiorstw (kopalń węgla kamiennego), (-) przepracowały co najmniej dziesięć lat jednym z wyżej wymienionych komercjalizowanych przedsiębiorstw państwowych (kopalń) oraz jego poprzedniku albo w przedsiębiorstwie, które zostało sprywatyzowane przez wniesienie do spółki oraz jego poprzedniku, a rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło wskutek przejścia na emeryturę lub rentę albo z przyczyn nietyczących pracowników, (-) po przepracowaniu dziesięciu lat we wskazanych przedsiębiorstwach państwowych (kopalniach) podlegających prywatyzacji oraz jego poprzedniku, zostały przejęte przez inne zakłady pracy w trybie art. 23¹ k.p. Zarząd [...] Spółki Węglowej S.A., pracowników tych przedsiębiorstw prawidłowo wzywał do składania oświadczeń o zamiarze nabycia akcji.

Zdaniem Sądu Rejonowego powodowie nie należeli do żadnych z kategorii wymienionych pracowników, gdyż nigdy nie byli pracownikami żadnej z kopalń, z których powstała [...] Spółka Węglowa S.A. KWK [...], nigdy nie należała do grupy przedsiębiorstw (kopalń), z której powstała [...] Spółka Węglowa S.A.

Sąd Rejonowy podniósł, że 4 stycznia 2008 r. [...] Spółka Węglowa S.A. przejęła w trybie art. 492 k.s.h. Kopalnię [...] S.A. Z tego więc zdarzenia powodowie mogliby wywodzić ewentualne uprawnienie do bezpłatnych akcji [...] Spółki Węglowej S.A. Z przedsiębiorstwa KWK [...], powstała jednoosobowa spółka Skarbu Państwa pod nazwą [...] Spółka Węglowa S.A. W konsekwencji spółką powstałą z komercjalizacji przedsiębiorstwa KWK [...] stała się tylko i wyłącznie [...] Spółka Węglowa S.A., powstała 1 marca 1993 r. KWK [...] S.A., jako samodzielny podmiot

prawa powstała później (2 czerwca 1993 r.) zawiązana (założona) przez [...] Spółkę Węglową S.A., która była jednocześnie jej właścicielem. KWK [...] S.A. nie powstała więc z przekształcenia z przedsiębiorstwa państwowego (w wyniku komercjalizacji), lecz wskutek likwidacji zakładu [...] Spółki Węglowej S.A. pod nazwą KWK [...]. [...] Spółka Węglowa S.A., w konsekwencji przejmując KWK [...] S.A., nie przejęła spółki powstałej z komercjalizacji. Sąd Rejonowy uznał, że powodowi nie przysługuje prawo do nieodpłatnych akcji [...] Spółki Węglowej S.A.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że przekształceń dotyczących KWK [...], a dokonywanych przez [...] Spółkę Węglową, nie można oceniać w aspekcie art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. Przekształcenie, o którym mowa miało miejsce na długo przed wprowadzeniem wskazanego przepisu, gdyż w czerwcu 1993 roku. Art. 38b ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji (w nieco innym brzmieniu niż aktualnie) wszedł w życie 9 sierpnia 2001 r. na podstawie ustawy z dnia 20 czerwca 2001 r. o zmianie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.

Wszyscy powodowie złożyli oświadczenia o zamiarze nieodpłatnego nabycia akcji [...] Spółki Węglowej S.A. Takie zachowanie było, jak najbardziej uzasadnione, skoro między innymi z przekształcenia przedsiębiorstwa KWK [...] powstała jednoosobowa spółka Skarbu Państwa, [...] Spółka Węglowa S.A. W konsekwencji byli pracownikami uprawnionymi do nieodpłatnego nabycia akcji w przypadku prywatyzacji tej Spółki. Jednakże 9 lutego 2005 r. uprawomocnił się wpis o wykreśleniu tej Spółki z Krajowego Rejestru Sądowego. Gdyby nie przepis art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, powodowie byłiby pozbawieni możliwości realizacji prawa do nieodpłatnego nabycia akcji, gdyż Spółka powstała z przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego, w którym byli zatrudnieni przestała istnieć. Nieistniejąca już [...] Spółka Węglowa została przejęta (jako spółka przejmowana) w trybie art. 492 § 1 pkt. 1 k.s.h. przez inną spółkę Skarbu Państwa Kompanię Węglową S.A. Spółka ta, będąc państwową osobą prawną przejęła całość praw i obowiązków w drodze sukcesji uniwersalnej po [...] Spółce Węglowej S.A. w związku z treścią art. 494 § 1 k.s.h. Wówczas jednak, nie istniało uprawnienie do bezpłatnych akcji. W konsekwencji z mocy szczególnego przepisu art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji powodowie będą mogli

realizować prawo do bezpłatnych akcji, jeżeli dojdzie do prywatyzacji tej Spółki. Wbrew zapatrywaniom powodów Skarb Państwa, nie będzie mógł odmówić im prawa do bezpłatnych akcji Kompanii Węglowej S.A. z tożsamą argumentacją jakiej używa obecnie.

Sąd Rejonowy podkreślił, że sytuacja KWK [...] S.A., była znacząco inna. G./.../ Spółka Węglowa S.A. powstała między innymi z przekształcenia przedsiębiorstwa KWK [...], natomiast KWK [...] S.A. powstała wskutek likwidacji tego zakładu i zawiązania tej spółki przez [...] Spółkę Węglową S.A., czyli nie jest spółką powstałą w wyniku komercjalizacji. W czasie, gdy zawiązywano odrębny podmiot, jakim stała się KWK [...] S.A., co mało miejsce w czerwcu 1993 r., wbrew stanowisku powodów nie mogło dojść do przejścia prawa do nieodpłatnego nabycia akcji. Takie uprawnienie wówczas nie istniało. Nie mogło więc przejść z [...] Spółki Węglowej S.A. na KWK [...] S.A. Przepisy ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, wprowadzające uprawnienie do nieodpłatnych akcji, zaczęły obowiązywać trzy lata później, część z nich najwcześniej weszła w życie 22 października 1996 r., zatem dość długo po przekształceniach, na które powołują się powodowie. Przejście całokształtu praw, jak sami podnoszą, dokonało się na podstawie odrębnej umowy cywilnoprawnej zawartej na podstawie art. 519 - 526 k.c. Nie można w drodze czynności prawnej przenieść więcej praw niż się ma. Zwłaszcza, nie można przenieść praw nieistniejących. Skoro ustawa o komercjalizacji i prywatyzacji, nie obowiązywała wówczas, to nie mogło przejść uprawnienie do bezpłatnych akcji. Tym bardziej, że powstaje po upływie 3 miesięcy od dnia zbycia przez Skarb Państwa pierwszych akcji na zasadach ogólnych, jak wcześniej zauważono (w przypadku [...] SW S.A. 7 października 2011 r.). Spółka KWK [...] S.A. wstępowała w te wszystkie prawa i obowiązki, które istniały i wynikały ze zdarzeń prawnych lub faktycznych zaistniałych w czasie, gdy przedsiębiorstwo KWK [...] istniało i następnie funkcjonowało w strukturze [...] Spółki Węglowej S.A. Tylko więc takie jego prawa i obowiązki mogły być przedmiotem przejścia. Ponadto, zakresem przedmiotowym sukcesji, nie mogą być objęte prawa i obowiązki przedsiębiorstwa państwowego, rozumiane niejako potencjalnie (statycznie), a więc zwłaszcza takie, które jedynie hipotetycznie dotyczyły przedsiębiorstwa państwowego, bo chociaż były zastrzeżone w ustawie, to jednak ich aktualizacja mogła nastąpić dopiero w

wyniku określonego zachowania się adresata normy prawnej. Okoliczność, że na KWK [...] przeszedł majątek zakładu wraz z pracownikami odcinając się w ten sposób od struktur [...] Spółki Węglowej S.A., z punktu widzenia uprawnienia do nieodpłatnych akcji jest w ocenie Sądu Rejonowego bezprzedmiotowa. Komercjalizacji podlega przy tym przedsiębiorstwo państwowe jako osoba prawna, a nie jako przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c. Zatrudnienie w komercjalizowanym przedsiębiorstwie państwowym oznacza wreszcie zatrudnienie u ściśle określonego pracodawcy, a nie w ramach określonego stosunku pracy, który zachowując swoją ciągłość, może być w świetle art. 23¹ k.p., tym samym stosunkiem pracy u różnych pracodawców. W przepisie tym przyjęto wprawdzie konstrukcję trwania stosunku pracy o niezmienionej treści, ale nie ustanowiono zarazem fikcji kontynuowania zatrudnienia u tego samego pracodawcy.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, zasadnie i racjonalnie powodowie złożyli oświadczenia o zamiarze nabycia akcji w stosunku do [...] Spółki Węglowej S.A. Najpóźniej tego rodzaju oświadczenia można było złożyć do 8 października 1997 r. w związku z wejściem w życie przepisów ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. Powodowie, co powinno być oczywiste, nie mogli złożyć wówczas oświadczeń o zamiarze nabycia nieodpłatnych akcji [...] Spółki Węglowej S.A., gdyż nie byli pracownikami w żadnej z kopalń stanowiących przedsiębiorstwa państwowe, z których przekształcenia powstała [...] Spółka Węglowa S.A. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, za utrwalony uznał Sąd Rejonowy pogląd, że bezwzględnie obowiązujący art. 36 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, nie dopuszcza możliwości wliczenia do okresu zatrudnienia decydującego o liczbie bezpłatnych akcji (w tym przypadku o prawie do bezpłatnych akcji), pracy wykonywanej w innym zakładzie pracy niż komercjalizowane przedsiębiorstwo i powstała z niego spółka akcyjna. Sąd Rejonowy wskazał, że w świetle zasad doświadczenia życiowego i reguł logicznego rozumowania, nie można było przewidywać, że ponad dziesięć lat później dojdzie do przejęcia KWK [...] S.A. przez Jastrzębską Spółkę Węglową S.A. Tym bardziej nie można było przewidzieć takiej sytuacji, kiedy zawiązywana była KWK [...] S.A. a następnie sprzedawana i odkupowana przez Skarb Państwa. Czynności podejmowane wówczas, tj. w 1993 i 1994 r., nie mogły zmierzać do pozbawienia powodów prawa do akcji. Miały swój

cel, zgodny z prawem, tj. zapewnienie lepszego finansowania KWK [...], która znajdowała się w budowie i zwolnienia przedsiębiorstwa [...] S.A. z opłaty podstawowej za oddanie do używania mienia Skarbu Państwa. W przypadku powodów, z założenia (w ogóle), nie może wchodzić w rachubę żądanie wydania akcji, skoro nie składali wymaganych w tym względzie oświadczeń w stosunku do [...] Spółki Węglowej S.A. Sąd Rejonowy przypomniał, że niezłożenie oświadczenia w terminie powoduje utratę prawa do nieodpłatnego nabycia akcji, co nie musi oczywiście oznaczać braku odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, jeżeli ta utrata nastąpiła wskutek niewłaściwego wykonania obowiązków nałożonych na podmiot zobowiązany do przeprowadzenia procesu nieodpłatnego zbycia akcji na podstawie art. 471 k.c. Niemniej jednak zdaniem Sądu pierwszej instancji, powodowie nie wykazali przesłanek odpowiedzialności pozwanego. Nie wskazali na żadne okoliczności, czy konkretne zaniedbania, ewentualnie działania ze strony Skarbu Państwa, które miałyby doprowadzić ich do utraty prawa do akcji. Uprawnienie po stronie powodów do bezpłatnych akcji [...] Spółki Węglowej S.A. w ogóle nie powstało, gdyż żaden z nich nie był zatrudniony w żadnej z kopalń, z przekształcenia których powstała [...] Spółka Węglowa S.A.

Ponadto Sąd Rejonowy zauważył, że [...] Spółka Węglowa S.A. Z. udostępniła nieodpłatnie akcje typu C, także osobom obecnie wykonującym pracę w kopalni [...] jako swoim pracownikom, lecz nie w trybie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. Akcje te zostały im udostępnione na podstawie odrębnej uchwały.

Apelację od wyroku wnieśli powodowie i skarżąc wyrok w całości zarzucili obrazę przepisów prawa materialnego, tj.: art. 38b § 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, przez jego nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że regulacja tego przepisu nie znajduje zastosowania do przekształceń spółki pod firmą [...] Spółka Węglowa S.A. w zakresie powstania spółki pod firmą KWK [...] w budowie S.A., a w konsekwencji przyjęcie, że ta ostatnia nie jest następcą prawnym w zakresie obowiązku wydania nieodpłatnych akcji pracowniczych a zatem, że powodowie jako emerytowani pracownicy KWK [...] nie mają prawa do objęcia nieodpłatnych akcji J./.../ Spółki Węglowej S.A., podczas gdy prawidłowa interpretacja tego przepisu prowadzi do przeciwnych wniosków oraz naruszenie art. 38 § 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przez przyjęcie, że oświadczenia pracowników o

zamiarze nabycia nieodpłatnych akcji zawierające w swej treści zamiar nabycia akcji [...] SW S.A. eliminują możliwość skorzystania z uprawnienia do nieodpłatnego nabycia akcji [...] SW S.A., podczas gdy prawidłowa interpretacja tego przepisu nakazuje jego łączne rozpatrywanie z treścią art. 38b, co czyni powyższy wniosek nieprawidłowym.

Wyrokiem zaskarżonym rozpoznawaną skargą kasacyjną Sąd Okręgowy oddalił apelację oraz odstąpił od obciążania powodów kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

Uznając apelację powodów za nieuzasadnioną Sąd odwoławczy stwierdził, że Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy przeprowadził postępowanie dowodowe i na jego podstawie poczynił adekwatne do treści materiału dowodowego ustalenia faktyczne. Ustalenia te Sąd Odwoławczy w całości podzielił i przyjął za własne, zwłaszcza wobec okoliczności, że podstawa faktyczna zaskarżonego orzeczenia nie była przez skarżących podważana. Wbrew zarzutom powodów Sąd Rejonowy zastosował prawidłowe przepisy prawa materialnego i dokonał właściwej ich wykładni. Nie budzi wątpliwości, że w wyniku procesów restrukturyzacyjnych w górnictwie na początku lat dziewięćdziesiątych utworzono [...] Spółkę Węglową S.A. oraz [...] Spółkę Węglową S.A. Były to dwie samodzielne, jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, powstałe z przekształcenia przedsiębiorstw państwowych, kopalń węgla kamiennego, w oparciu o zasady i tryb określony w ustawie z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51, poz. 298 i Nr 85, poz. 498 oraz z 1991 r. Nr 60, poz. 253 i Nr 111, poz. 480). W ocenie Sądu Odwoławczego, Sąd Rejonowy zasadnie uznał, że powodowie nie są uprawnionymi pracownikami w rozumieniu art. 2 ust. 5 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji do nieodpłatnego nabycia akcji [...] Spółki Węglowej S.A., albowiem nie byli zatrudnieni w żadnej z kopalń, z przekształcenia których powstała [...] Spółka Węglowa S.A. Powodowie będąc pracownikami Kopalni [...] w budowie należeli do grupy przedsiębiorstw państwowych z przekształcenia, których powstała [...] Spółka Węglowa S.A. W konsekwencji byli uprawnionymi pracownikami do nieodpłatnego nabycia akcji [...] Spółki Węglowej S.A., w sytuacji gdyby ta spółka została sprywatyzowana. Ponieważ jednak [...] Spółka Węglowa S.A. w 2004 r. została przejęta w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. przez Kompanię Węglową, to w oparciu o

art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, powodowie będą mogli realizować swoje prawo do bezpłatnych akcji od Kompanii Węglowej S.A., jeżeli spółka ta będzie prywatyzowana. Kompania Węglowa S.A. bowiem przejęła całość praw i obowiązków na drodze sukcesji uniwersalnej po [...] Spółce Węglowej S.A. Natomiast, fakt przejęcia przez [...] Spółkę Węglową - KWK [...] S.A. w aspekcie uprawnienia powodów do nieodpłatnego nabycia akcji, jest w przedmiotowej sprawie zdaniem Sądu Okręgowego irrelevantny. Sąd przychylił się do stanowiska Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu uchwały siedmiu sędziów z dnia 26 czerwca 2003 roku, III PZP 22/02 stwierdził, że uprawnienie do nieodpłatnego nabycia akcji nie może być wywodzone z art. 23¹ k.p., gdyż nie stanowi ono elementu treści stosunku pracy, nawet jeśli pozostaje z nim w ścisłym związku. Uprawnienie to ma odrębną podstawę prawną w ustawie o komercjalizacji i prywatyzacji. Poza tym w ocenie Sądu odwoławczego, Sąd Rejonowy słusznie zwrócił uwagę, że przekształceń dotyczących KWK [...], a dokonywanych przez [...] Spółkę Węglową, nie można oceniać z perspektywy dyspozycji art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. Nie powinno budzić wątpliwości, że KWK [...] S.A. nie jest spółką powstałą w wyniku komercjalizacji. KWK [...] w budowie S.A. powstała 2 czerwca 1993 roku w wyniku likwidacji zakładu [...] Spółki Węglowej S.A. pod nazwą KWK [...], w oparciu o ówczesnie obowiązujące przepisy Kodeksu Handlowego. Natomiast przejście całokształtu praw dokonało się na podstawie odrębnej umowy cywilno-prawnej zawartej na podstawie art. 519-526 k.c. Założycielem nowo powstałej spółki była [...] Spółka Węglowa S.A.

Odnosząc się do stanowiska strony powodowej, że KWK [...] S.A. jest „pełnym i generalnym następcą” [...] Spółki Węglowej, ponieważ spółka powstała w jednym z trybów określonych w art. 38b ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, tj. w wyniku procedury podziału przez wydzielenie, który przewiduje obecnie obowiązujący k.s.h., Sąd Okręgowy wskazał, że powyższa próba doszukiwania się przez stronę powodową analogii jest już z samego założenia błędna. Powstanie KWK [...] S.A. miało miejsce na długo przed wprowadzeniem art. 38b ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. Potrzeba dodania art. 38b ustawy, wynikała z istnienia rozbudowanej regulacji k.s.h. w zakresie restrukturyzacji spółek. Obecna regulacja zabiegów „restrukturyzacyjnych” w niewielkim tylko zakresie przyjmuje

rozwiązania zawarte w Kodeksie handlowym. Powoduje to, że nie daje się w zasadniczej mierze nawiązać i wykorzystać zasad, które legły u podstaw procesów restrukturyzacyjnych uregulowanych w Kodeksie handlowym. W nowej regulacji k.s.h. znalazły się właściwie jedynie cztery z dotychczasowych przepisów Kodeksu handlowego regulujących łączenie się spółek i ich przekształcenie. Obecna regulacja jest więc w zasadniczej części regulacją nową, która czyni w tym zakresie zadość wymogom potrzeb praktyki, a także wymogom harmonizacji naszego prawa z prawem Unii Europejskiej. Powołując się na piśmiennictwo Sąd Okręgowy wskazał, że czynione przed wejściem w życie k.s.h. próby podziału spółki były skomplikowane, a w rzeczywistości nie dochodziło do podziału, ale do tworzenia struktur holdingowych przez wyłączenie określonych składników majątku spółki. Rozumienie podziału spółki, na który powołuje się strona powodowa w apelacji, może mieć w ocenie Sądu odwoławczego zastosowanie tylko do restrukturyzacji spółek w oparciu o obecnie obowiązujące przepisy k.s.h. W przedmiotowej sprawie nie można więc transponować przepisu art. 38b ustawy do sytuacji KWK [...] S.A., która powstała przed wejściem w życie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, jak i k.s.h., w oparciu o przepisy Kodeksu handlowego z uwzględnieniem specyfiki ówczesnie obowiązujących rozwiązań prawnych.

W konsekwencji nieprawidłowe jest zdaniem Sądu Okręgowego twierdzenie strony powodowej, że KWK [...] S.A. jest generalnym następcą G./.../ Spółki Węglowej. Tym bardziej chybione jest założenie jakoby [...] Spółka Węglowa S.A. przez połączenie z KWK [...] S.A. była następcą prawnym [...] Spółki Węglowej S.A. Jak już wspomniano wyżej, następcą [...] Spółki Węglowej S.A. jest Kompania Węglowa S.A. Nadto w czasie zawiązywania KWK [...] S.A., w czerwcu 1993 r., nie mogło dojść do przejścia prawa do nieodpłatnego nabycia akcji na tą spółkę z [...] Spółki Węglowej S.A., ponieważ wówczas uprawnienie to nie istniało, a nie można w drodze czynności prawnej przenieść więcej praw niż się posiada.

Powodowie D. K. i K. K. zaskarżyli wyrok Sądu Okręgowego skargami kasacyjnymi w części oddalającej apelację.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucili: (-) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, przez jego nieprawidłową wykładnię i przyjęcie, że regulacja tego przepisu powinna być

interpretowana wyłącznie w ten sposób, że odnosi do przypadków przekształcania lub podziału dokonanego w trybie przewidzianym przez k.s.h., a nie do przypadków przekształceń o tożsamym skutku, niemniej dokonanych w oparciu o inne, niż k.s.h. regulacje, a w konsekwencji przyjęcie, że spółka pod firmą KWK [...] w budowie S.A. nie była następcą prawnym spółki – [...] Spółka Węglowa S.A. w zakresie dotyczącym zakładu KWK [...] i związanego z tym obowiązku wydania nieodpłatnych akcji pracowniczych [...] Spółki Węglowej S.A., podczas gdy zdaniem skarżących, prawidłowa interpretacja tego przepisu prowadzi do wniosków odmiennych.

Powodowie wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i wydanie orzeczenia w trybie art. 398¹⁶ k.p.c. zgodnego z żądaniem pozwu, przy jednoczesnym rozstrzygnięciu o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, przy jednoczesnym rozstrzygnięciu o kosztach postępowania kasacyjnego oraz o zasądzenie na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargi kasacyjne powodów pozwany wniósł w razie ich przyjęcia do rozpoznania o ich oddalenie i zasądzenie od każdego z powodów na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania kasacyjnego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargi w granicach podstaw kasacyjnych, a ponieważ skarżący nie zarzucili naruszenia przepisów postępowania, Sąd Najwyższy jest związany podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku przy ocenie naruszenia prawa materialnego (art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c.).

Podnoszony przez skarżących zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji - okazał się nieuzasadniony. Zgodnie z tym przepisem w przypadku połączenia spółki powstałej w wyniku komercjalizacji z inną spółką, podziału tej spółki, jej przekształcenia lub wniesienia

przez Skarb Państwa jej akcji do innej spółki, do nieodpłatnego nabywania akcji przez uprawnionych pracowników oraz rolników lub rybaków stosuje się odpowiednio przepisy art. 36-38, 38c i 38d. Art. 36 ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji stanowi, że uprawnionym pracownikom przysługuje prawo do nieodpłatnego nabycia, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3, do 15% akcji objętych przez Skarb Państwa w dniu wpisania spółki do rejestru. Stosownie do art. 2 pkt 5 lit. a tej ustawy, przez uprawnionych pracowników rozumie się osoby będące w dniu wykreślenia z rejestru komercjalizowanego przedsiębiorstwa państwowego pracownikami tego przedsiębiorstwa lub osoby będące pracownikami przedsiębiorstwa państwowego w dniu zawarcia umowy rozporządzającej przedsiębiorstwem poprzez jego wniesienie do spółki. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 17 lutego 2015 r., I PK 161/14 wydanego w analogicznej sprawie, powództwo o wydanie akcji jest powództwem o nakazanie złożenia oświadczenia woli przenoszącego akcje na rzecz uprawnionego podmiotu. Z uwagi na to, że zgodnie z § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Skarbu Państwa z dnia 29 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad podziału uprawnionych pracowników na grupy, ustalania liczby akcji przypadających na każdą z tych grup oraz trybu nabywania akcji przez uprawnionych pracowników (Dz.U. Nr 35, poz. 303 ze zm.) zbycie akcji następuje w drodze umowy zawartej między uprawnionym a Skarbem Państwa, zobowiązany do świadczenia jest Skarb Państwa, działający przez Ministra Skarbu. Z przytoczonej wyżej treści art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji wynika, że uprawnieni pracownicy spółki powstałej w wyniku komercjalizacji, w przypadkach wskazanych w tym przepisie, zachowują prawo do nieodpłatnego nabycia akcji Skarbu Państwa, w tym także akcji w nowopowstałym podmiocie (które aktualizuje się w momencie ich zbycia). Uprawnienie do nieodpłatnego nabycia akcji dotyczy zatem nie tylko akcji Skarbu Państwa w spółce powstałej w wyniku komercjalizacji, ale też akcji Skarbu Państwa objętych w nowopowstałym podmiocie na skutek zdarzeń wskazanych w art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. W konsekwencji, na podstawie ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, prawo uprawnionych pracowników do nieodpłatnego nabycia akcji dotyczy: (a) najpierw akcji spółki, których właścicielem stał się Skarb Państwa w wyniku komercjalizacji, (b) później także akcji innej spółki,

które objął Skarb Państwa w wyniku połączenia spółki powstałej w wyniku komercjalizacji z inną spółką, podziału tej spółki, jej przekształcenia lub wniesienia przez Skarb Państwa jej akcji do innej spółki. Istotnym łącznikiem obu tych sytuacji i zarazem warunkiem koniecznym do nabycia prawa do akcji jest pierwotne uprawnienie do akcji Skarbu Państwa w spółce, która powstała w wyniku komercjalizacji „przechodzące” na akcje Skarbu Państwa w kolejnych spółkach. Przejście uprawnień do nieodpłatnego nabycia akcji na akcje Skarbu Państwa w kolejnych spółkach nie wynika ani z umownej, ani z ustawowej sukcesji płynącej z przeniesienia wszelkich praw i obowiązków między spółkami w przypadku ich połączenia (art. 494 § 1 k.s.h.), podziału (art. 531 § 1 k.s.h.) czy przekształcenia (art. 553 § 1 k.s.h.), ale z właśnie ze szczególnego przepisu art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji. W drodze sukcesji nie może przecież przejść na spółkę obowiązek nieodpłatnego wydania akcji Skarbu Państwa, bowiem w tym zakresie zobowiązany był i nadal pozostaje ten ostatnio wymieniony podmiot. Uprawnienia pracowników idą w ślad za obowiązkami Skarbu Państwa, a więc w ślad za obejmowanymi kolejno przez Skarb Państwa akcjami począwszy od akcji spółki powstałej w wyniku komercjalizacji, przez akcje kolejnych spółek, przekształconych w sposób opisany w art. 38b ust. 1 ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji, bez względu na sukcesję prawną między przekształcanymi spółkami.

Także z ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie wynika, że KWK [...] w budowie S.A. powstała w 1993 r. jako nowa spółka, zawiązana przez [...] Spółkę Węglową S.A. (spółkę powstałą w wyniku komercjalizacji). Jej jedynym wspólnikiem i zarazem jedynym właścicielem akcji była [...] Spółka Węglowa S.A., a więc odrębny podmiot niż Skarb Państwa (inna osoba prawna). Nie budzi więc wątpliwości, że nie była to spółka powstała w wyniku komercjalizacji. Późniejsze objęcie przez Skarb Państwa tych akcji (15 kwietnia 1994 r.) nastąpiło nie w wyniku połączenia spółki powstałej w wyniku komercjalizacji z inną spółką ani podziału tej spółki, ani też jej przekształcenia lub wniesienia przez Skarb Państwa jej akcji do innej spółki, ale na skutek zbycia akcji KWK [...] w budowie S.A. na podstawie umowy zawartej między zbywcą – [...] Spółką Węglową S.A. a nabywcą - Montażem Urządzeń Górniczych Przemysłu Węglowego [...] S.A., a następnie umowy zawartej między zbywcą - Montażem Urządzeń Górniczych Przemysłu

Węglowego [...] S.A. a nabywcą - Skarbem Państwa. W rezultacie więc prawo powodów do nieodpłatnego nabycia akcji nie „przeszło” na akcje Kopalni [...] w budowie S.A., mimo że ich właścicielem stał się ostatecznie Skarb Państwa. Powodowie (jeśli spełnili pozostałe warunki do nabycia prawa) nadal pozostali pracownikami uprawnionym do nieodpłatnego nabycia akcji Skarbu Państwa w [...] Spółce Węglowej S.A., a po jej połączeniu (jako spółki przejmowanej) z Kompanią Węglową S.A. (spółką przejmującą), do nieodpłatnego nabycia akcji Skarbu Państwa w tej ostatniej Spółce.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji. Orzekając o kosztach Sąd Najwyższy, z uwagi na charakter żądania poddanego rozstrzygnięciu oraz charakter sprawy, uznał, że w sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony w rozumieniu art. 102 k.p.c.